

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 98. Vtrum, & quare Verbum sit imago Patris, nascatur, generetur, & sit Filius naturalis Dei; Spiritus Sanctus non sit imago, sed donum, ac non nascatur, nec generetur, nec sit filius naturalis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

6. Ad 1.º nego sequelam. Quia vna Persona diuina est in alia per vnitatem essentia; nomina autem coniuncti, & vniti significant aliquid minus vnitatem essentia; ideo Personæ diuinæ non debent dici coniunctæ, & vnitæ, sed debent dici vnum in essentia. Hinc est, vt Patres Concilij Alexandrini in epistola 10. apud Cyrillum dicant, *imò & coniunctionis nomen euitamus, tanquam non existens idoneum, quod significet vnitatis arcanum.* Quia tamen non desunt Theologi, qui loquentes de Trinitate, vtuntur nominibus coniunctionis, & vniõis, ideo Vasquez disp. 131. eorum vsum non audet damnare.

7. Ad 2.º nego antecedens. Explicatum enim est, quo pacto quælibet Persona diuina sit in alia, etiam secundum propriam personalitatem. Debet tamen aduerti, quod quælibet Persona secundum essentiam est in alia constitutiuè, siquidem quælibet Persona constituitur per essentiam communem, & per personalitatem propriam; sed secundum personalitatem non est in alia constitutiuè; siquidem Persona Filij non constituitur per personalitatem Patris, neque Persona Patris per personalitatem Filij &c.

QVÆSTIO XCVII.

Virum Persona procedens sit origine posterior producente?

1. Videtur, quod Persona procedens sit posterior origine respectu principij, à quo procedit: effectus enim eo ipso, quod realiter procedit à sua causa, habet posterioritatem naturæ respectu causæ, quæ posterioritas est realis, ac non solum rationis; ergo Persona diuina eo ipso quod realiter procedit à suo principio, est posterior origine respectu sui principij, prioritate, quæ est realis, ac non solum rationis.

2. Respondeo, quod omnes Scholastici cum S. Thoma 1.º p. quæst. 42. art. 3. docent inter Personas diuinas dari ordinem naturæ, & originis consistentem in hoc, quod vna Persona à parte rei sit ab alia. Docent rursus Patrem, qui non est ab alia Persona, esse ipsa primam Personam; Filium, qui est solum à prima Persona, esse secundam Personam; Spiritum Sanctum, qui est à prima, & secunda Persona, esse tertiam Personam. Positis his, superest quæstio de nomine, virum Pater, sicut secundum originem est prima Persona, & Filius est secunda Persona, sic Pater debeat dici prior origine, & Filius debeat dici posterior origine secundum rem ipsam. Negant S. Thomas loco citato, S. Bonaventura, & plures alij; concedit Scotus, quem sequitur Vasquez disp. 167. c. 2.

3. In hac quæstione de nomine, sequor S. Thomam, ac dico inter Personas diuinas dari ordinem originis sine vlla prioritate, vel

posterioritate reali, iuxta illud Athanasij in symbolo: *Et in hac Trinitate nihil prius, aut posterius.* Probatur: nam ex dictis quæst. 95. num. 22. licet vna Persona producat, altera producat, tamen producat non est causa, producta non est effectus, neque causata: ergo licet vna Persona producat, altera producat, tamen producat non est prior origine, producta non est posterior origine; ergo &c. Probatur consequentia: ideo enim Persona diuina producta non causatur, neque est effectus, quia ita producitur, & procedit, vt non habeat imperfectionem effectus, & causati, quæ consistit in hoc, vt neque identicè sit ens à se, ac sibi sufficiens ad essendum: siquidem Persona diuina producta, cum identificetur cum essentia diuina, quæ est à se, eo ipso identicè est à se, & est sibi sufficiens ad essendum; sed Persona diuina producta ita procedit à producente, vt non habeat imperfectionem posterioris origine, quæ consistit in hoc, vt ita procedat, vt neque identicè sit ipsum primum ens, ante quod nullum aliud est; siquidem Personæ diuinæ productæ, cum identificentur cum essentia, quæ est primum ens, ante quod non est aliud ens, eo ipso identicè sunt primum ens, ante quod non est aliud ens; ergo.

4. Infertur nomina primæ, secundæ, & tertie Personæ significare metum ordinem sine vlla prioritate, vel posterioritate reali, licet quia cum nos nominamus Personas, prius nominamus primam, quam secundam, detur prioritas quædam rationis, non in ordine ad actum intelligendi; (siquidem Personas vt potè relatiuas simul intelligimus;) sed in ordine ad actum nominandi.

5. Ad argumentum in contrarium, concedo antecedens, & nego consequentiam. Effectus causati ideo sunt posteriores natura suis causis, quia neque identicè sunt ipsum primum; sed Personæ diuinæ productæ sunt identicè ipsum primum; ergo non sunt origine posteriores producentibus.

QVÆSTIO XCVIII.

Virum, & quare Verbum sit imago Patris, nascatur, generetur, & sit Filius naturalis Dei: Spiritus Sanctus non sit imago, sed donum, ac non nascatur, nec generetur, nec sit Filius naturalis Dei?

S. Th. qu. 27. ar. 2. & 4.

1. Primò videtur, quod Verbum non sit propriè Filius, ac propriè non generetur. Ex Aristotele enim 5. phys. tex. 7. Generatio est mutatio à non subiecto in subiectum, & Na 2 à non

à non esse ad esse, & fit ex aliqua materia; sed hæc repugnant Verbo; ergo &c.

2. Secundò si Verbum esset propriè Filius, & propriè generaretur, etiam Spiritus Sanctus propriè generaretur, & esset Filius. Nam generatio propria Filij est origo viuens à viuentis, principio coniuncto, in similitudinem naturæ; sed processio Spiritus Sancti est origo viuens à viuentis, principio coniuncto, in similitudinem naturæ: siquidem Spiritus Sanctus ex vi processionis accipit naturam diuinam, & procedit vt Deus; ergo &c.

3. Tertiò videtur, quod non solum Verbum, sed etiam Spiritus Sanctus sit imago. Imago enim est, quæ ita procedit ab exemplari, vt sit similis exemplari; sed Spiritus Sanctus ita procedit à Patre, & Filio, vt sit similis Patri, & Filio; ergo est imago Patris, & Filij.

4. Respondeo, quod explicatis his, quæ sunt diuinis Personis communia, sequitur, vt explicemus quæ sunt propria Verbi, & Spiritus Sancti.

5. Primò igitur Verbum procedit ab vna solum Persona, hoc est à Patre; Spiritus Sanctus procedit à duabus, hoc est à Patre, & Filio. Hinc sequitur primo, quod Verbum est secunda Persona; Spiritus Sanctus est tertia. Ratio est, quia prima Persona est, quæ non procedit ab alia; Persona, quæ procedit solum à prima, eo ipso est secunda; Persona, quæ procedit à prima, & secunda, eo ipso est tertia; sed Pater non procedit ab alia Persona; Verbum procedit solum à Patre; Spiritus Sanctus à Patre, & Verbo; ergo &c. Sequitur secundo, quod Verbum procedit per primam, Spiritus Sanctus per secundam processionem. Ratio est, quia processio non supponens aliam processionem est prima; processio supponens aliam processionem, est secunda; sed processio Verbi non supponit processionem amoris, & ab illa supponitur; ergo &c.

6. Secundò Verbum accipit omnia non solum essentialia, sed etiam notionalia producat, excepto hoc, quod est, esse Patrem, seu, producere Verbum. Patet. Nam Verbum non solum accipit Deitatem, sed etiam spirationem actiuam, per quæ est vnus spirator cum Patre, & explicabitur inferius q. 10. sed esse spiratorem non est prædicatum essentialiale, sed notionale, cum non sit commune omnibus Personis; ergo &c. At Spiritus Sanctus à Patre, & Filio accipit sola essentialia, nullum autem notionale Patris, & Filij, quod nimirum non sit omnibus tribus Personis commune.

7. Tertiò Verbum ex proprietate personali Verbi est solum actus intellectus, & est in linea intellectuali; Spiritus Sanctus ex sua proprietate personali est solum actus voluntatis, & est in linea voluntatis. Ratio est, quia Verbum, & dictio passiva sunt actus intelle-

ctus, & sunt in linea intellectuali: inclinatio autem producentis in obiectum amatum, & spiratio passiva sunt actus voluntatis, & sunt in linea voluntatis: ergo &c.

8. Dixi Verbum ex sua proprietate personali esse solum in linea intellectuali, & esse solum actum intellectus, quia ex essentia est simul actus intellectus, & voluntatis, & est in vtraque linea; siquidem essentia diuina est simul intellectio, & volitio, vt ostensum est quæst. 42. Ex eadem ratione Spiritus Sanctus ex essentia est simul actus intellectus, & voluntatis, & est in vtraque linea. Proportionaliter Pater ex proprietate personali Patris est solum in linea intellectuali, & constituitur intellectus notionalis actiuus; ex notione spirationis Pater, & Filius sunt in linea voluntatis, & constituuntur voluntas, seu volitio notionalis actiua. Ratio est, quia dicere spectat ad lineam intellectus, spirare spectat ad lineam voluntatis; sed Pater per paternitatem est dicens; Pater, & Filius per spirationem actiuam sunt spirantes; ergo &c. Omnes igitur tres Personæ per essentiam sunt in vtraque linea, intellectus, & voluntatis; Patre, & Filio per proprietates personales dicentis, & dicti sunt in sola linea intellectuali, per notionem communem spiratoris sunt in linea voluntatis; Spiritus Sanctus per proprietatem personalem spirati est in sola linea voluntatis. Hinc patet, in quo sensu Verbum producat per intellectum, Spiritus Sanctus per voluntatem. Dicendum, quod Verbum producat per intellectum, quia producat per principium, quod licet per essentiam sit simul in linea intellectus, & voluntatis, tamen constituitur principium Verbi per notionem dicentis, quæ est in linea solius intellectus. At Spiritus Sanctus producat per voluntatem, quia producat à principio, quod constituitur principium Spiritus Sancti per notionem spirantis, quæ est in linea solius voluntatis. Ex proportionali ratione licet Verbum per essentiam sit simul intellectio, & amor, tamen quia constituitur in ratione Verbi per notionem dicti, quæ est in linea solius intellectus, est actus intellectus, non voluntatis; Spiritus Sanctus, quia constituitur Spiritus Sanctus per notionem spirati, quæ est in linea voluntatis, est actus voluntatis, non intellectus. Rursus Verbum producat intelligendo, non autem amando, quia producat actione, quæ est in linea intellectus; Spiritus Sanctus producat amando, quia producat actione, quæ est in linea voluntatis.

9. Quartò Verbum est propriè imago, Spiritus Sanctus non est propriè imago. Ratio est, quia omnis actus intellectus, si ad eius imitationem aliquid producat, est exemplar; si autem ipse producat ad imitationem obiecti distincti, à quo procedat, propriè est imago talis obiecti; è conuerso actus voluntatis ex sua ratione non est imago; sed Verbum ex sua ratione est actus intelle-

ctus,

Quis, & est in linea intellectuali, ac produci-
tur ad imitationem Patris, a quo procedit;
Spiritus Sanctus est actus voluntatis; ergo &c.
Hinc est, ut Apostolus ad Coloss. 1. de Filio
dicat: *Qui est imago Dei invisibilis*; & ad Heb.
1. *Qui cum sit splendor gloriae, & figura substan-
tiae eius*, Græcè *Hypostaseos*, hoc est Personæ.
Figura autem rei est imago rei. At Spiritus
Sanctus nullibi in scripturis vocatur imago.

10. Dices primò: ad imaginem sufficit,
ut sit similis alteri; sed Spiritus Sanctus est
simillimus Patri, & Filio; ergo est imago Pa-
tris, & Filij.

11. Respondeo, negando maiorem. Ut
enim ex S. Augustino lib. 83. quæst. 73. &
74. docet S. Thomas 1. par. quæst. 3. art. 1. ad
imaginem non sufficit similitudo, sed requi-
ritur origo. Ideo licet duo ova sint similli-
ma, tamen vnum non est imago alterius, quia
non procedit ab illo.

12. Dices secundò: saltem ad imaginem
sufficit, ut vnum procedat ab altero, tanquam
simile illi; sed Spiritus Sanctus procedit à Pa-
tre, & Filio, tanquam illis simillimus; ergo
est imago Patris, & Filij.

13. Respondeo nego maiorem, ac dico ad
imaginem non sufficere, ut procedat ab alte-
ro tanquam simile illi, sed requiri, ut proce-
dat per actionem assimilatiuam, expressiuam,
& imitativam illius. Patet. Nam cum quis
reflexè cognoscit suum amorem, illumque
amat, tum cognitio, tum amor amoris pro-
cedit ab amore, tanquam ab obiecto, & amor
procedit ut similior amori, quam cognitio, &
tamen cognitio amoris est imago amoris,
amor amoris non est imago amoris, non ex
alia ratione, nisi quia cognitio amoris proce-
dit ab amore per actionem assimilatiuam, ex-
pressiuam, & imitativam amoris; amor amo-
ris procedit per actionem non imitativam,
neque expressiuam, seu assimilatiuam, sed vni-
tativam; ergo licet tum Verbum tum Spiritus
Sanctus procedant tanquam similes produ-
centi, tamen quia Verbum procedit per actio-
nem de linea intellectus, ac proinde assimi-
lativam, imitativam, & expressiuam, Spiritus
Sanctus procedit per actionem de linea vo-
luntatis, ac proinde non imitativam, neque
expressiuam, Verbum procedit ut imago, Spi-
ritus Sanctus non procedit ut imago.

14. Dices tertio: omne agens, eo ipso,
quod producit, producit per actionem assi-
milatiuam, ideoque dicitur, quod omne
agens agit ad assimilandum sibi suum effe-
ctum; sed Pater, & Filius produciunt Spiritum
Sanctum ipsis simillimum; ergo.

15. Respondeo, distinguo maiorem: om-
ne agens naturale, concedo: omne agens in-
tentionale, nego. Agentia naturalia habent
vnum tantummodum agendi, nimirum per
actionem assimilatiuam, ideoque eo ipso,
quod produciunt simile, produciunt per actio-
nem assimilatiuam, & imitativam. At agen-
tia intentionalia habent duos modos agendi,

cognoscitivum nimirum, qui est per assimi-
lationem, imitationem, & expressionem obie-
cti, & appetitivum, qui est per inclinationem
in obiectum; sed Deus ad intra agit intentio-
naliter per intellectum, & voluntatem; ergo
agit per duas actiones, alteram de linea intel-
lectus, quæ est assimilatiua, & imitativa, &
per hanc producit Verbum, quod est imago Pa-
tris; alteram de linea voluntatis, quæ non est
imitativa, sed inclinativa, & per hanc produ-
cit Spiritum Sanctum, qui non est imago, sed
inclinatio, & unio Patris cum Filio. Istæ duæ
actiones differunt ex suo modo tendendi, ea-
rumque differentiam, quam experimur in
nobis, applicamus actionibus divinis ad intra,
ac dicimus Deum habere duos modos agendi
ad intra.

16. Circà nomen imaginis advertit S.
Thomas 1. par. quæst. 35. art. 1. & 2. quod
sumitur tripliciter. Primo sumitur improprie,
prout confunditur cum exemplari; & in hoc sensu
est nomen essentiale commune omnibus Personis
divinis, quæ ratione es-
sentia sunt exemplar, ad cuius imitationem
factus est homo. In hoc sensu loquitur S. Au-
gustinus, vel potius Fulgentius lib. de fide ad
Petrum cap. 1. dicens: *Vna est Sancta Trinita-
tis divinitas, & imago, ad quam factus est homo*.
Secundo potest sumi communiter, in quan-
tum significat productum perfecte simile
producenti; & sic nomen imaginis est notio-
nale commune Filio, & Spiritui Sancto, non
autem Patri. In hoc sensu Damascenus lib. 1.
de fide, cap. 18. dicit: *Spiritus Sanctus est imago
Filij*. Eodem pacto loquuntur plures alij Pa-
tres Græci. Tertiò potest sumi proprie, in
quantum significat productum, quod ita est
simile producenti, ut ex propria ratione pro-
cedat tanquam expressivum, & representa-
tivum producentis; & sic nomen imaginis est
proprium Filij. In hoc sensu Patres Latini,
& ex Græcis Athanasius dicunt solum Filium
esse imaginem. In Epistola enim de Decretis
Synodi Nicænæ paulo ante medium dicit:
*Et quandoquidem unus est Deus, necesse quoque est
vnam esse eius imaginem, quæ est Filius*. Idem do-
cet alijs locis.

17. Quintò Spiritus Sanctus est primum
donum, Filius non est primum donum, ut
docet S. Thomas 1. par. quæst. 33. art. 1. & 2.
Ratio est, quia donum dicitur, quod ita est
alicuius, ut possit alteri liberaliter dari, ita ut
ab illo, cui datur, habeatur, & possideatur;
& quia omne, quod datur alteri liberaliter,
datur ex amore, ideo amor, quo volumus
alteri donare, est primum donum; sed Spi-
ritus Sanctus est Patris, & Filij per processio-
nem, & ex sua proprietate personali est amor;
Filius licet sit Patris per processionem, tamen
ex sua proprietate personali non est amor, sed
Verbum; ergo Spiritus Sanctus est primum
donum, Filius non est primum donum. Li-
cet igitur etiam Filius sit donum, & de facto
fuerit à Patre datus mundo, tamen non fuit
datus

datus ut primum, sed ut secundum donum; ideoque Ioan. 3. dicitur: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret, quia diligendo mundum, dedit amorem, seu Spiritum Sanctum ut primum donum, & ex amore dedit Filium ut secundum donum.*

18. Tria debent aduerti. Primum est, quod quia donum debet esse dantis; dupliciter autem potest aliquid esse dantis, primo per identitatem, secundo per processionem, donum in diuinis dicitur dupliciter; primo quod est dantis per identitatem; secundo quod est dantis per processionem. Donum in quantum est dantis per identitatem, est nomen essentiale, & commune omnibus Personis; siquidem qualibet Persona, etiam Pater, in quantum est sui ipsius per identitatem, potest dare se ipsum. Si donum sumatur in quantum est dantis per processionem, est nomen notionale commune, sed solum Filio, & Spiritui Sancto; siquidem Filius, cum sit Patris per processionem, potest donari à Patre, & Spiritus Sanctus donari potest à Patre, & Filio; at Pater cum nullius sit per processionem, donari non potest. Rursus in hoc secundo sensu Pater potest donare Filium, & Spiritum Sanctum, sed ipse donari non potest, ideoque potest esse donans, non potest esse donum: Filius potest donari à Patre, & donare Spiritum Sanctum, ac proinde & potest esse donum Patris, & potest esse donans Spiritum Sanctum: Spiritus Sanctus potest donari à Patre, & Filio, sed non potest donare ullam Personam, ideoque potest esse donum, sed non potest esse donans. Secundo debet aduerti, quod Personæ diuinæ possunt donari solis creaturis rationalibus. Ratio est, quia donum illi soli potest donari, quod est capax eo fruendi, vel utendi, prout voluerit; sed solæ creaturæ rationales sunt capaces fruendi Personis diuinis, illas cognoscendo, & amando, & utendo effectibus earum; ergo &c. Tertio debet aduerti, quod Spiritus Sanctus dicitur donum primum, non solum ex eo, quod actu donetur, sed etiam ex eo, quod aptum est donari ut primum donum.

19. Sexto Verbum propriè nascitur, eiusque processio est propria natiuitas, ideoque iuxta Symbolum Nicænum credimus in *Filium Dei Unigenitum, & ex Patre natum ante omnia secula.* At Spiritus Sanctus non nascitur, eiusque processio non est natiuitas. Conclusio est de fide. Ut eius rationem asseram ex P. Antonio Perez disput. 3. de Deo, cap. 1. num. 66. præmittendum est ex Aristotele 5. Metaph. cap. 4. quid sit nasci, & quid natiuitas. *Nasci* (Verba sunt Philosophi) dicuntur, quæcumque incrementum per aliud habent, tangendo, & conascendo, aut adnascendo, sicut embryones. Ex Aristotele igitur duæ conditiones requiruntur ad nasci. Prima, ut res oriatur ex principio, ut illi coniuncta; secunda ut propter hanc coniunctionem habeat aliquod incrementum, ideoque explicando has conditiones, definiri

potest natiuitas: *Per quam aliquid procedit ex suo principio, tanquam illi coniunctum, ita ut propter ipsam coniunctionem habeat aliquod incrementum.* Patet inductione in omnibus, quæ propriè dicuntur nasci. Herbæ, & plantæ dicuntur nasci ex terra, quia originem ducunt ex terra, ita ut maneant illi coniunctæ per radices, & sic accipiant aliquod incrementum: ex proportionali ratione animalia dicuntur nasci ex utero, & in utero matris: Pili, Capilli, Nactæ dicuntur nasci in corpore animalis; sed Verbum ita procedit à Patre, tanquam à principio coniuncto per identitatem naturæ, & inspirationis actiue, ut propter identitatem inspirationis actiue accipiat aliquod incrementum personale in sua natura, per quod natura Verbi propagatur in Spiritum Sanctum: è conuerso Spiritus Sanctus ita procedit à Patre, & Filio, ut nullum sumat incrementum; siquidem productio Spiritu Sancto, natura diuina non communicatur alteri Personæ; ergo &c. Nec obstat, quod Verbum sumat incrementum personale in sensu quodam analogico. Nam omnia nomina in quantum dicuntur de Deo, & creaturis, dicuntur non omnino vniuocè, sed secundum quandam analogiam, per quam abstrahuntur ab omnibus imperfectionibus, ut docet S. Tho. 1. par. q. 13. art. 5.

20. Debet aduerti, quod ad natiuitatem non requiritur, ut quod nascitur sumat actualiter aliquod incrementum, sed sufficit, ut sumat aptitudinaliter, seu debeat sumere, etiam si per accidens non sumat, eo quod aliquid accidat præter naturam. E. g. si fingamus plantam aliquam exsiccare, & mori statim, ac prodijt ex terra, absque eo quod sumat ullam incrementum, nihilominus propriè nascitur, quia debuit sumere incrementum, licet per accidens non sumpserit.

21. Septimò Verbum ita nascitur, ut eius natiuitas sit simul conceptio, & partus, ideoque simul concipitur, & paritur. Hinc est, ut Verbum, seu Sapientia genita Proverb. 8. de se ipsa dicat: *Nondum erant abyssi, & ego iam concepta eram;* & paulo post: *Ante omnes colles ego parturiebar.* Ratio est, quia ut colligitur ex S. Thom. 4. contra Gentes cap. 11. conceptio est natiuitas, per quam viuens cognoscituum ita procedit ab alio viuente cognoscituum, ut maneant illi coniuncti; partus est natiuitas, per quam viuens cognoscituum ita procedit ab alio viuente cognoscituum, ut accipiat ultimam distinctionem à generante, quam potest, ac debet habere, ut perfectè subsistat in se ipso; sed Verbum diuinum per eandem natiuitatem ita procedit à Patre, ut maneant in Patre, & ut accipiat ultimam distinctionem à Patre, quam potest, ac debet habere, ut perfectè subsistat; ergo simul concipitur, & paritur. In creatis nihil simul concipitur, & paritur. Ratio est, quia viuencia cognoscitua, creata, ut perfectè subsistant in se ipsis, debent separari ab utero concipientium, ideoque tunc accipiunt ultimam distinctionem localem, quam

quam possunt, ac debent habere, cum egrediuntur, & separantur ab utero, sed non possunt simul manere in concipiente, & separati à concipiente ad accipiendam ultimam distinctionem, quam possunt habere; ergo &c. Spiritus Sanctus, quia non nascitur, ideo neque concipitur, neque paritur, siquidem, tum conceptio, tum partus debet esse quædam nativitas.

22. Dices: concipere, & parere, est proprium matris, & non convenit patri; ergo &c.

23. Respondeo, distinguo antecedens: concipere, & parere per modum principij purè actiui, nego; per modum principij passivi, & receptivi, concedo: & nego consequentiam. De ratione matris est, ut non sit principium purè actiuum, sed passiuum, & receptiuum; sed Deus generat, concipit, & parit Verbum ut principium purè actiuum, ac purè dando, & agendo, non autem patiando, & recipiendo; ergo &c. Videri potest S. Tho. 4. contra Gentes cap. 11. in fine.

24. Debet aduerti, quod inferiora, quia concipiuntur, nascuntur, generantur, & pariuntur cum aliquo motu, & cum aliqua successione, ideo dum concipiuntur, adhuc non sunt perfectè concepta, cum generantur, nascuntur, & pariuntur, non sunt perfectè generata, nata, & parita; & rursus cum iam sunt perfectè concepta, genita, nata, & parita, desinunt concipi, generari, nasci, & pari. E conuerso quia Verbum Dei generatur sine ullo motu, & sine vlla successione, ita ab æterno, & semper concipitur, generatur, paritur, & nascitur, ut ab æterno, & semper sit perfectè conceptum, generatum, natum, & partum, & nunquam desinat generari, nasci, concipi, & pari, siquidem generatur generatione æterna, quæ proinde nunquam definit esse. Ideo ut S. Thomas aduertit 4. contra Gentes, cap. 11. Prouerb. 8. Sapientia genita cum de se dixisset: *Ante omnes colles ego parturiebar*, ne quis cogitaret, quod dum parturiebatur, non erat perfectè nata, & perfectè existens, addit: *Quando preparabat Celos, aderam; & paulo post: Cum eo eram cuncta componens*, quia cum parturiebatur, erat perfectè nata, & perfectè operans. Proportionaliter Spiritus Sanctus semper spiratur, & semper est perfectè spiratus. Explicatur exemplo lucis existentis in Sole, quæ quia producit sine motu, & sine successione, semper producit, & semper est perfectè producta, & nunquam desinit produci; & si Sol fuisset ab æterno, & duraret in æternum, lux ab æterno fuisset producta, & in æternum produceretur.

25. Octauo Verbum est propriè Filius, & propriè genitus, Spiritus Sanctus neque est Filius, neque genitus, ideoque in Symbolo Athanasij de Spiritu Sancto dicitur: *Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens*. Conclusio est de fide. Nam Ioan. 1. de Verbo dicitur: *Vnigenitus, qui*

erat in sinu Patris, ipse enarrauit; Ioan. 4. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum Vnigenitum daret*; ideoque in Symbolo Apostolorum confitemur nos credere: *in Iesum Christum Filium eius*, hoc est Dei vnicum, & in Symbolo Nicæno confitemur nos credere *In Iesum Christum Filium Dei Vnigenitum*: si autem etiam Spiritus Sanctus esset Filius, vel esset genitus, Christus non esset Filius Dei vnicus, nec vnigenitus.

26. Plures Patres, & Scholastici, quos referunt Suarez lib. 11. de Trinitate, cap. 5. & Vasquez disput. 113. cap. 3. asserunt rationem, quare Verbum sit Filius, Spiritus Sanctus non sit Filius, ita excedere captum nostrum, ut neque sit querenda, sed solum sit credenda. Verum quia iidem Patres, & Scholastici, supposita fide, conati sunt aliquam rationem asserere huius mysterij, debemus etiam nos eorum vestigijs insistere. Plurimæ rationes videri possunt apud Vasquez 1. par. disp. 113. cap. 4. 5. & 6. & apud Antonium Perez disp. 3. de Trinit. cap. 1. Nos duas afferemus, quibus acquiescimus.

27. Prima ratio allata à S. Augustino lib. 5. de Trinit. cap. 14. est, quia Verbum procedit, & exit à Patre, ut natum; Spiritus Sanctus non procedit ut natus, sed ut datus. Explicatur. Licet non omne, quod nascitur, sit Filius, siquidem vermes nascuntur ex nobis, & non sunt nostri Filij, tamen de ratione Filij est, ut nascatur; sed Verbum nascitur, & habet alias conditiones requisitas Filij, Spiritus Sanctus non nascitur, ut ostensum est num. 19. ergo &c.

28. Dices generatio propria Filij definitur à S. Thoma 1. par. quæst. 27. art. 2. *Origo viuientis à viuente, principio coniuncto, in similitudinem nature*; sed processio Spiritus Sancti est talis; ergo.

29. Respondeo vno verbo, quod ly *Origo* sumitur pro eodem, ac nativitas; sed processio Spiritus Sancti non est nativitas; ergo nec propriè est origo.

30. Ut proponam secundam rationem, pticipalem, explicanda est definitio allata, generationis, quæ continet tres particulas. Et quia prima *Origo viuientis à viuente*, est iam explicata, debemus explicare duas alias. Per secundam igitur particulam *principio coniuncto*, explicatur differentia generationis viuientium à generatione non viuientium. Viuentia enim generant, principio coniuncto, hoc est ex aliquo suæ substantiæ, puta ex semine per actionem vitalem deciso. At non viuentia generant ex principio non coniuncto, hoc est non ex aliquo suæ substantiæ, sed ex materia extranea, eo pacto, quo ignis generat ignem ex lignis, vel ex alia materia extranea. Tum Filius, tum Spiritus Sanctus proculdubio procedunt principio coniuncto, cum producantur non de particula substantiæ, sed de tota essentia, & substantia producentis, per actionem vitalem intellectus, & voluntatis illis communicata.

Per

Per tertiam particulam *in similitudinem nature*, significatur, quod procedens debet procedere per actionem assimilatiuam, seu imitatiuam, & expressiuam, & ita, vt accipiat naturam Patris. Et quidem de ratione Filij naturalis non degeneris, neque monstrosi est, vt sit consubstantialis Patri, & eiusdem cum Patre substantiæ, saltem specie: e. gr. Filius equi non degener, neque monstrosus, est consubstantialis equo, & est verus equus: & quia mulus ita est Filius equi, vt non sit equus, nec habeat naturam eiusdem speciei infimæ cum equo generante, est filius degener, & monstrosus; & cum genitum degenerat ita, vt habeat naturam valde dissimilem generanti, amittit nomen Filij, ideoque vermes, qui nascuntur ex homine, vel equo, quia sunt valde dissimiles, non sunt Filij hominis, aut equi.

31. His positis, secunda ratio, propter quæ Verbum est Filius, Spiritus Sanctus non est Filius, est, quia ad Filium requiritur, vt sit viuens procedens à viuente, principio coniuncto, in similitudinem naturæ, hoc est per actionem assimilatiuam, & imitatiuam, per quam accipiat naturam specie saltem eandem; sed Verbum est viuens procedens à Patre viuente, principio coniuncto, per actionem de linea intellectus, ac proinde assimilatiuam, imitatiuam, & expressiuam, per quam accipit naturam, non solum specie, sed numero eandem cum natura Patris; ergo Verbum est propriissime Filius, & propriissime generatur: Spiritus Sanctus è conuerso non procedit per actionem assimilatiuam, expressiuam, & imitatiuam, sed per actionem inclinatiuam; ergo licet habeat cæteras condiciones, non generatur, nec est Filius.

32. Dices primò: ad Filium requiritur, vt sit Patri similis in natura: sed Verbum non est Patri simile in natura: nam ad similitudinem in natura requiritur identitas specifica, & distinctio numerica naturarum; natura autem Patris, & Verbi non distinguuntur numero; ergo &c.

33. Respondeo, nego maiorem. Vt duo sint similes in albedine ex. gr. requiritur, & sufficit, quod ita distinguantur, vt eorum albedo sit vna specie, vel numero: ex. gr. si Petrus, & Paulus sint albi per eandem numero albedinem replicatam in vtroque, sunt similes in albedine; ergo etiam vt duo sint similes in natura, sufficit, vt ita distinguantur, vt eorum natura sit vna specie, vel numero: sed tres Personæ diuinæ ita distinguuntur, vt earum natura sit vna numero; ergo sunt similes in natura. Confirmatur: nam tres Personæ diuinæ sunt æquales in Natura, Sapientia, Bonitate &c. licet habeant eandem numero Naturam, Sapientiam, Bonitatem; ergo etiam sunt similes in natura, licet habeant eandem numero naturam.

24. Dices secundò: in creatis eo ipso, quod procedens accipit à producente eandem na-

turam, procedit in similitudinem naturæ; ergo etiam in Deo: sed Spiritus Sanctus accipit eandem numero naturam; ergo &c.

35. Respondeo, concedo antecedens, & nego consequentiam. Disparitas est, quia in creatis non datur alia processio substantialis, quam merè naturalis; omnis autem processio merè naturalis est assimilatiua, vt dictum est num. 15. At in Deo dantur duæ processiones substantiales intentionales, altera per intellectum, quæ est assimilatiua, altera per voluntatem, quæ est purè inclinatiua, & non assimilatiua; ergo non est mirum, quod Spiritus Sanctus licet per processionem accipiat naturam producentis, tamen quia procedit per voluntatem, non procedat per processionem assimilatiuam, sed purè inclinatiuam, ideoque non sit Filius.

36. Hinc soluitur argumentum hæreticorum, qui vt referunt Athanasius Epistola 2. de Spiritu Sancto ad Serapionem, & Gregorius Nazianzenus orat. 3. de Theologia prope initium, impugnabant diuinitatem Spiritus Sancti ab absurdo, & sic arguebant. Si Spiritus Sanctus esset Deus, procederet in similitudinem naturæ, adeoque esset Filius; vel ergo procederet à solo Patre, & Pater haberet duos Filios, ac proinde Verbum, ac Spiritus Sanctus essent fratres: vel procederet à solo Filio, & sic esset Filius filij, ac nepos Patris; vel procederet à Patre, & Filio, & cum non posset habere duos Patres, alter esset Pater, alter Mater, quæ sunt absurda. Responderetur vnicuique verbo Spiritum Sanctum ita procedere, vt Deum, vt non sit Filius, adeoque argumentum fundatur in falso supposito.

37. Infertur primò secundam Personam, eo esse Filium, quo Verbum, iuxta illud Augustini lib. 7. de Trinit. cap. 2. *Eo quippe Filius, quo Verbum, & eo Verbum, quo Filius*. Ratio est, quia secunda Persona est Verbum, in quantum procedit per intellectum, ac proinde per actionem assimilatiuam; sed eo ipso, quod procedit per actionem assimilatiuam, & vt consubstantialis Patri, est Filius naturalis Dei Patris; ergo &c. Spiritus Sanctus è conuerso eo ipso, quod non procedit vt Verbum, non procedit per actionem assimilatiuam, adeoque non est Filius.

38. Infertur secundò, quod secunda Persona eo est Filius, quo imago. Nam in tantum est imago, in quantum procedit per actionem imitatiuam exemplaris; sed eo ipso, quod procedit per actionem imitatiuam exemplaris, & vt consubstantialis exemplari, est Filius; ergo &c. Et quidem plures Patres, quos refert Vasquez disput. 113. cap. 7. rationem, quare secunda Persona sit Filius, tertia non sit Filius, desumpserunt ex eo, quod secunda Persona est imago Patris, tertia non est imago Patris. Athanasius in Epistola de Decretis Synodi Nicænæ de Filio loquens dicit: *Si enim imaginem nomines, Filium hoc ipso esse iudicaueris. Quid enim simile Deo, nisi sua ipsius progenies?* Nazian.

Nazianzenus orat. 4. de Theol. Brevis, & compendiosa, facilisque paternæ naturæ declaratio est Filius. Omne enim, quod genitum est, genitorem suum tacita quadam voce definit. Anselmus in Monologio cap. 33. Sicut Verbum mox ut consideratur, se prolem esse eius, à quo procedit, evidenter probat, promptam præferendo Patris imaginem, sic amor apertè se prolem negat. Eandem rationem attulit S. Thomas 4. contra gentes, cap. 11. dicens. Non enim sic esse imaginem alicuius, ut eiusdem naturæ cum illo sit, in aliquo inveniatur, qui filius dici non potest.

39. Inferitur tertio, quod Verbum Dei non solum est imago Patris, sed etiam est imago, quæ non potest excogitari perfectior, & similior exemplari; & proportionaliter non solum est Filius, sed est Filius, quo non potest excogitari perfectior, & similior Patri. Ratio est, quia non potest excogitari imago perfectior, & similior, quam quæ convenit cum exemplari in omnibus, exceptis ijs, in quibus exemplar, & imago debent relativè opponi; sed exemplar, & imago debent relativè opponi in hoc, quod exemplar est, ad cuius imitationem procedit imago, imago verò est, quæ procedit ad imitationem exemplaris; ergo non potest excogitari imago perfectior, & exemplari similior, quam quæ convenit cum exemplari in omnibus, exceptis his; sed Verbum, & Pater conveniunt in omnibus, excepto hoc, quod Pater, est ad cuius imitationem Verbum procedit, Verbum est, quod procedit ad imitationem Patris; ergo &c. Rursus non potest excogitari Filius similior Patri, quam qui convenit cum Patre in omnibus, excepto hoc, quod est esse Patrem, & esse Filium, in quibus Pater, & Filius ex sua ratione debent opponi; sed Verbum, & Pater conveniunt in omnibus, excepto hoc, quod est esse Patrem, & esse Filium; ergo &c.

40. Inferitur quarto contra Arrianos, quod ad hoc, ut secunda Persona sit Filius naturalis Dei, requiritur, ut sit verus Deus æqualis, & consubstantialis Patri. Primo enim de ratione Filij naturalis non degeneris, neque monstrosi est, quod sit consubstantialis Patri, & eiusdem cum Patre essentia, saltem speciei: ex gr. Filius equi non deneger, neque monstrosus est consubstantialis equo, & est verus equus; & quia mulus ita est Filius equi, ut non sit equus, est Filius deneger, & monstrosus; sed ut constat ex Scripturis, Verbum est Filius naturalis Dei; ergo est consubstantialis, ac verus Deus, & si non esset verus Deus, esset infinite degener, & infinite monstrosus, ac Deus Pater generaret monstrum, ut contra. Arrianos arguit Augustinus Serm. 51. de Verbis Domini, ubi dicit. Audite quanta blasphemiam sit dicere unicum Dei Filium esse alterius substantia. Propterea si ita est, degener est. Ostendit deinde hanc blasphemiam non solum esse contumeliosam Filio, sed etiam Patri, & inducit Patrem irascentem, ac contra Arrianos dicentem. Ergo ego Filium degenerem generavi? er-

go si aliud sum, aliud generavi, monstrum generavi? Secundo de ratione Filij est, ut possit pervenire ad æqualitatem Patris, alioquin esset essentialiter degener; sed Verbum non est Filius degener; ergo potest pervenire ad æqualitatem Patris; sed cum sit incapax mutationis, non potest de nouo acquirere hanc æqualitatem; ergo ab æterno est æqualis Patri; alioquin esset essentialiter degener, ut loco citato arguit Augustinus.

41. Pro complemento quæstionis, superest, ut breviter afferamus alias rationes Patrum, & Scholasticorum, propter quas Spiritus Sanctus non est Filius.

42. Prima ratio Basilij lib. 5. contra Eunomium cap. 12. est. Spiritus Sanctus non est Filius, ne detur Filius Filij & sic oriatur suspicio, quod sint infiniti, vel saltem innumera- biles Filij. Potest explicari. Cum enim per primam processionem generetur Filius perfectus in ratione Filij, per secundam non debet produci Filius, sed Persona, quæ Filius non sit; alioquin deberent produci infiniti Filij.

43. Secunda ratio Nazianzeni lib. 5. de Theol. est. Non eo ipso, quod unum procedat ab alio, & accipit eandem, vel similem naturam, est Filius, ut patet exemplo Evæ, quæ ita processit ab Adamo, ut acceperit eandem naturam in specie, & tamen non fuit Filia Adami; ergo licet Spiritus Sanctus procedat, & accipiat eandem naturam, non sequitur, quod sit Filius.

44. Tertia ratio similis affertur à Bernardo Epistola 190. ex eo, quia non omne, quod de aliqua substantia est, continuo ipsum, à quo est, habet generatorem, ut patet exemplo vermium.

45. Quarta ratio S. Augustini lib. 15. de Trinitate cap. 20. est. De ratione Filij est, ut vel procedat ab unico parente, eo pacto, quo quædam animalia, in quibus non distinguitur sexus, procedunt ab unico parente; vel si procedit à duobus, non uterque sit pater, & principium purè actuum, sed alter sit pater concurrens actiue, altera sit mater concurrens etiam passivè, & præbens materiam genito; sed Verbum procedit ab uno tantum, Spiritus Sanctus à duobus, quorum uterque est principium purè actuum, adeoque si esset filius, uterque deberet esse pater, quod repugnat; ergo &c.

46. Quinta ratio est Riccardi de Sancto Victore lib. 6. de Trinit. cap. 18. 19. & 20. quam ex Scholasticis affert etiam Alensis, & Maior: de ratione Filij est, ut sit imago, & figura Patris, etiam in hoc, ut possit naturam alteri communicare; sed Verbum in hoc est simile Patri, cum possit naturam communicare alteri Personæ, hoc est Spiritui Sancto, Spiritus Sanctus è conuerso; ergo &c.

47. Sexta ratio S. Bonaventuræ in 1. dist. 13. quæst. 2. ad primum, & Riccardi eadem dist. 13. art. 1. quæst. 3. est: de ratione Filij est, ut

vt procedat modo naturali, non autem modo voluntatis; sed Verbum, cum procedat per intellectum, procedit modo naturali, Spiritus Sanctus cum procedat per voluntatem, procedit modo voluntatis; ergo &c. Addit Durandus in 1. dist. 4. quæst. 1. illud, quod procedit ab vno tantum per se sufficiente, procedere modo naturæ; illud, quod procedit à pluribus, quorum vnumquodque per se esset sufficiens procedere modo voluntatis, quia proprium voluntatis est attemperare concursus; sed Verbum procedit ab vno sufficiente, Spiritus Sanctus à duobus, hoc est à Patre, & Filio; ergo &c.

48. Septima ratio Scoti est, processione Filij, & Spiritus Sanctus primo differre se ipsis per hoc, quod altera sit generatio, altera non sit generatio, adeoque non esse querendam aliam rationem.

49. Octaua ratio Caietani 1. parte quæstione 27. artic. 4. & Ferrariensis 4. contra Gentes, cap. 11. est. Verbum est Filius, quia ex vi processionis accipit naturam diuinam, adeoque procedit in similitudinem naturæ; Spiritus Sanctus non est Filius, quia licet accipiat naturam diuinam, non accipit illam ex vi processionis, sed quasi concomitanter. Explicatur. Intellectio, & amor virtualiter in Deo distinguuntur: & quia intellectio est primum prædicatum amor est secundum prædicatum supponens intellectionem, (nihil enim volitum, quin præcognitum), natura autem consistere debet in primo prædicato, ideò intellectio est formaliter natura Dei, amor non est formaliter natura, sed est proprietas consequens naturam; sed Verbum cum procedat per intellectum, ex vi processionis habet intellectionem, adeoque habet naturam, amorem autem accipit concomitanter, quia est realiter idem cum intellectione: Spiritus Sanctus cum procedat per voluntatem, ex vi processionis accipit esse amorem, adeoque non accipit naturam, sed proprietatem, intellectionem autem, seu naturam accipit concomitanter; ergo &c.

50. Omnes istæ rationes, excepta vltima, afferunt aliquod verum discrimen inter Verbum, & Spiritum Sanctum, adeoque possunt trahi in bonum sensum. At vltima cum supponat distinctionem virtuales intrinsecam inter intellectionem, & amorem essentialem, quam reiecit supra quæst. 22. fundatur in falso. Adde difficile esse, quod Spiritus Sanctus ex vi processionis non accipiat per se naturam diuinam, sed illam accipiat quasi concomitanter, & per accidens. Deus enim, cum producat Spiritum Sanctum ex amore, per se illi communicat summum bonum, hoc est ipsam Deitatem. Videri possunt Vasquez 1. parte disp. 113. cap. 3. 4. 5. & 6. & P. Antonius Perez disp. 3. de Trinit. cap. 1.

51. Ad 1. distinguo maiorem: generatio communis, prout opponitur corruptioni, definitur *mutatio ex non subiecto in subiectum*, con-

cedo; generatio propria viuientium, nego maiorem: & distinguo consequens; ergo Filius non generatur generatione communi, concedo; generatione propria viuientium, nego consequentiam. Generatio communis est species mutationis. Nam mutatio ab Aristotele 5. physic. text. 7. diuiditur in generationem, quæ est *mutatio à non subiecto in subiectum*; corruptionem, quæ est *mutatio à subiecto in non subiectum*; & motum, qui est *mutatio à subiecto in subiectum*. Hæc generatio proculdubio non conuenit Filio Dei, qui est omnino immutabilis, sicut Pater. At præter generationem communem datur generatio propria viuientium, quæ abstrahit à mutatione; hæc conuenit Filio Dei, vt ostensum est. Videri potest S. Thomas 1. parte quæst. 27. art. 2. in corpore.

52. Ad 2. Iam allata est ratio, quare Spiritus Sanctus non sit Filius, & non generetur.

53. Ad 3. Ostensum est num. 13. ad imaginem non sufficere, quod vtunque procedat vt similis, sed requiri, vt procedat per actionem assimilatiuam; sed Spiritus Sanctus licet procedat vt similis producenti, non procedit per actionem assimilatiuam; ergo non est propriè imago.

QVAESTIO XCIX.

Vtrum in Deo detur vna essentia, tres Personæ, & tres proprietates personales, quatuor relationes, & quinque notiones.

S. Th. q. 28. 29.

1. **P**rimò videtur, quod cum loquimur de Deo, non debeamus vti nominibus essentiae, hypostasis, substantiae, Personæ, proprietatis, relationis, & notionis; tum quia hæc nomina non inueniuntur in Scripturis; tum quia sunt exotica, & parum apta ad explicanda mysteria fidei.

2. Secundò Persona, vt docet Laurentius Valla l. 6. Elegantiarum, cap. 34. significat non substantiam, sed qualitatem, ideoque dicimus aliquem gerere personam Regis; sed in Deo nullæ dantur qualitates, sed sola substantia; ergo non dantur Personæ.

3. Tertiò Persona definitur à Boetio lib. de duabus naturis, *rationalis naturæ indiuidua substantia*, adeoque nihil aliud est, quam indiuiduum naturæ rationalis; sed hic numero Deus est indiuiduum naturæ diuinæ; ergo hic numero Deus est formaliter Persona; sed tres Personæ sunt hic numero Deus; ergo sunt vna numero Persona diuina.

4. Quartò sicut Pater, qui generat, est prima Persona, & Filius, qui generatur, est secunda Persona, sic, Spirator, qui spirat, est tertia Persona, & Spiritus Sanctus, qui spiratur,